

автономизации, поскольку определяет границы самостоятельности субъектов учебного процесса, их академических свобод.

Ключевые слова: стандартизация, образовательные стандарты, государственный стандарт высшего образования, автономизация высших учебных заведений.

Halyna Kit. STATE STANDARDS AS MEANS OF UNITED EDUCATIONAL SPACE IN CONDITIONS OF UNIVERSITY AUTONOMY

Abstract. *The reforming of Ukrainian higher education require a balance between the autonomy measure and government regulation of the studying process. Higher education improving is not possible without the use of tools and methods of standardization insofar as a normative framework for the functioning of the education is standards system. The creation of modern standards for higher education, designed for the future, the most important task of education quality assurance.*

Standardization is considered by researchers as sufficiently broad philosophical, educational, social, economic category. Particular attention is paid to standards in higher education. The standardization process provides the optimal balance between public education component, which is determined by the standards, and differentiated academic disciplines, that reflect the components of particular university.

Thus, the state standards are the means of forming a united educational space n conditions of university autonomy as far as they define the boundaries of the educational process independence, the academic freedom of education subjects.

Keywords: *standardization, educational standards, state standardy of higher education, university autonomy.*

УДК 378

**КОЗЛАКОВА Г.О.,
САЄНКО Т.В.,**

Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

**ФОРМУВАННЯ АВТОРСЬКОЇ НАУКОВОЇ ШКОЛИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ
ДІЯЛЬНОСТІ У СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Вступ. Актуальність. Поняття наукової школи відомо з давніх часів і трактується як множина учнів відомого ученого, які працюють в одному науковому напрямі, найчастіше в одній науковій установі або вищому навчальному закладі. Наявність наукових шкіл є ознакою університетського типу навчання для вищого навчального закладу, де працюють керівник наукової школи та його учні.

Для наукового закладу академічного типу, наприклад для інститутів Національної академії педагогічних наук України, характерні міцні наукові і навчальні звязки з університетами, коледжами, вищими професійними училищами з усіх регіонів України. Тому творча робота доктора наук, професора, напрями наукової роботи, що виконується у наукових підрозділах (лабораторіях, відділах) за його участю та під його керівництвом стають привабливими для наукової молоді, представники якої обирають для себе відповідну тематику досліджень і поповнюють ряди аспірантів і докторантів.

У наш час, що характеризується надшвидкими темпами зростання наукової і навчальної інформації, а також поширенням процесів євроінтеграції, інтернаціоналізації та глобалізації, причетність науковця до конкретної наукової школи стає певною рекомендацією, путівкою у майбутнє подальше життя і характеристикою у середовищі науковців і викладачів вищої школи.

Отже, процеси формування авторських наукових шкіл заслуговують на окремі докладні дослідження, узагальнення результатів та осмислення можливих перспектив діяльності і керівника школи, і її представників на теренах модернізованої вищої освіти в Україні та Європі.

1. Початковий етап. Передумови створення.

Власне створення авторської наукової школи (зокрема у галузі педагогічних наук) розпочинається з того часу, коли викладач ВНЗ розуміє, що треба рухатися далі, узагальнювати власні наукові статті і розробки оригінальних спецкурсів, структурувати і формувати на їх основі рукопис докторської дисертації. На запитання „А навіщо Вам це потрібно?” автори статті відповідають словами відомого академіка І.А. Зязюна „Бо у тому є потреба суспільства!”

За неоголошеним правилом бажано, щоби ще до захисту докторської дисертації майбутній професор мав 1-2 захищених аспірантів. Тому на цьому етапі пошук майбутніх аспірантів є спонтанним, найчастіше серед учасників наукових конференцій і молодших колег. Важливими умовами початку створення наукових шкіл в Інституті вищої освіти НАПН України (далі ІВО) у перші роки його діяльності стали відкриття аспірантури, докторантури, часопису „Вища освіта України”, спеціалізованої вченої ради по захисту дисертацій. Усіє це виконувалось за стратегічним задумом академіка (тоді члена-кореспондента) НАПН України Андрущенка Віктора Петровича.

Отже, перші кандидати педагогічних наук разом з керівником майбутньої наукової школи навчалися і готувати документи до захисту, і готувати засідання спеціалізованої вченої ради, а головне – оформлювати документи і рукописи дисертації та автореферату. Відомо, що останнє є завершальним етапом у становленні молодого науковця як кандидата наук, але цей період також є перевіркою на міцність, умінням формувати документальну базу власного дослідження, здатністю достойно подати результат на обговорення відділу і спецради.

У перші роки (2001-2006) діяльності першої спецради в ІВО під нашим керівництвом захистили дисертації трое аспірантів і здобувачів.

2. Визначення напрямів наукових досліджень.

Визначення актуальних напрямів педагогічних досліджень можна прослідкувати за звітами про виконання тематики науково-дослідної роботи у відділі теорії і методології природничої та інженерної освіти (керівник - доктор філософських наук К.В. Корсак).

Безперечно, що для нас найбільш цікавим і доступним став напрям „Інформаційно-комунікаційні технології у вищій технічній освіті” (ІКТ), що визначив логічне продовження наукових ідей, успішно захищених у лютому 2005 р. у докторській дисертації. Серед цих ідей можна назвати: поширення університетського типу навчання у ВНЗ України, інтенсифікацію фахової підготовки за рахунок вивчення дисциплін іноземною мовою, застосування ІКТ у підготовці студентів непрофільних спеціальностей, формування іншомовної компетентності студентів технічних університетів тощо.

На основі узагальнення результатів власних закордонних поїздок на наукові конференції у Німеччину, США, Канаду, Польщу, Словаччину визначився цікавий напрям досліджень з назвою „Міжнародна співпраця у вищій освіті”. Цьому також сприяла активізація діяльності двох громадських академій – Міжнародної академії наук педагогічної освіти (МАНПО, Москва) та Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки (АМСКП, Вінниця). Все це сприяло визначенню актуальної тематики досліджень для докторантів:

Формування міжкультурної компетентності студентів стало темою докторського дослідження Самойленко Н.Б. [5] (2014 р.);

Систему іншомовної підготовки студентів за фахом ІКТ у технічному університеті досліджувала Сура Н.А. [6] (2013 р.);

Теоретичні і методичні основи запровадження екологічної освіти у технічних університетах представила Саєнко Т.В. [7] (2012 р.).

На цей період проблеми математичної підготовки студентів екологічних спеціальностей представила в дисертації аспірант Цецик С.П.; іншомовну компетентність досліджували Ставицька І.В., Копил Г.О., Смірнова М.І., ІКТ-компетентність стала предметом досліджень Пеньковець О.В., Пахотіної П.К., Пахомової С.В., Полюхович Н.В.

Результатом роботи над дисертацією кожного здобувача стали також навчальні посібники, використання яких у навчальному процесі підтвердило ефективність запропонованих моделей і методик навчання [8-15].

3.Основний етап: кандидати наук, спільне навчання.

Отже, основний етап підготовки кандидатів наук за нашим керівництвом у відділі теорії та методології природничої й інженерної освіти ІВО припав на період 2006-2011 рр., коли кандидатські дипломи одержали 8 аспірантів і здобувачів.

У цей час до керівництва ІВО та спецради прийшли академік В.І. Луговий та професор В.К. Майборода [1]. Слід зазначити, що під час засідань спецради відбувалися не лише жваві наукові дискусії щодо теоретичних і методичних проблем професійної освіти, а відбувався процес реального навчання для молодих докторів наук, які увійшли до оновленого складу спецради. Дуже важливо, що молоді кандидати і доктори наук, які одержали відповідні дипломи в ІВО, залучалися до участі в атестаційному процесі як опоненти кандидатських і докторських дисертацій.

Серед них представники нашої наукової школи, а саме: Сура Н.А., Кокарева А.М., Мирошніченко Г.В. та інші.

4.Найвища кваліфікація: особливості підготовки докторів наук.

У 2012 р. настав час, коли кількість призвела до зміни якості, тобто відбувся перший захист докторської дисертації, що підготовлена у відділі теорії та методології природничої й інженерної освіти кандидатом технічних наук Т.В. Саєнко. Складнощі, які довелося подолати дисертанту, були майже ідентичними до тих, що у 2003-2004 рр. випали на долю наукового консультанта. Власне вони полягали у тому, що у технічних університетах педагогічні дослідження вважаються непрофільними, тобто другорядними. У свою чергу, серед педагогів, викладачів педагогічних університетів дослідження з педагогіки вищої школи, виконані у технічних університетах, вважаються недостатньо кваліфікованими. Можна сказати, що дискусія з цих питань продовжується до цього часу, а тому кожна захищена кандидатом технічних наук дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук доводить протилежне.

Сучасний університет як установа, в якій виконуються наукові дослідження, в якій продукуються нові знання і впроваджуються в освітній процес, має забезпечувати і надавати можливість академічної свободи ученим, незалежно від напряму наукових досліджень та їх затребуваності у найближчий час.

Наукова школа може стати тим осередком, в якому на громадських засадах виконуються важливі, актуальні для суспільства дослідження, зокрема з педагогічних наук, тому що саме такі дослідження мають найбільший вплив на перебіг освітнього процесу через впровадження новітніх навчальних програм і навчальних спецкурсів.

Сусідні європейські країни (Польща, Словаччина) мають урядові програми щодо підтримки наукових досліджень учених у своїх університетах. Нажаль, в останні роки в Україні відбулося значне скорочення фінансування досліджень з педагогіки вищої технічної освіти.

Проте ми можемо пишатися тим, що три роки поспіль (2012-2014 рр.) відбувалися захисти докторських дисертацій, підготовлених у відділі теорії та методології природничої й інженерної освіти ІВО. У той же час підготовлено і захищено 6 кандидатських дисертацій. Все це засвідчило спроможність творчого колективу відділу готувати кадри найвищої кваліфікації відповідно до визначеної тематики наукових досліджень.

5. Роль науково-інформаційного оточення.

На завершення можна стверджувати, що формування наукової школи не можна вважати одноосібною працею керівника, результатом якої стають нові кандидати і доктори наук. Безперечно, роль наукового керівника і наукового консультанта є визначною на всіх етапах виконання дослідження. Проте лише діючий професор, не байдужий до досягнень своїх вихованців може привести їх до успішного захисту. Для кожного з них зразок діяльності керівника, його наукові публікації та участь в атестаційному процесі, налагоджені стосунки з іншими професорами мають важливе значення.

Колегіальні рішення спеціалізованої вченої ради, організація засідань, слухання попередніх захистів – все це складає постійний елемент навчання і прикладу ділової науково-педагогічної діяльності для молодих учених, колективної співпраці, спрямованої на позитивний результат.

Не останнє місце у формуванні наукової школи посідає психологічний клімат у науковому відділі, в якому виконується дисертація, здійснюється постійна методична і психологічна допомога. Відчуття підтримки колективу наукового відділу дуже важливо для дисертанта, зокрема на останньому етапі оформлення документів перед захистом дисертації.

Вважаємо за доцільне навести дані про географію міст і ВНЗ, в яких працюють випускники авторської наукової школи: Рівне (2), Умань (1), Київ (6), Кіровоград (1), Дніпропетровськ (3), Чернігів (1), Луганськ (1), Сімферополь (1), Севастополь (2).

Підтвердженням того, що зв'язки представників наукової школи з науковим керівником постійно підтримуються, стала книга [1], підготовлена і видана англійською мовою, яка містить статті авторів за двома науковими напрямками: „Сучасні технології та інновації у змісті вищої освіти” і „Міжнародна співпраця з метою модернізації вищої освіти”. У додатку до книги міститься інформація про усіх представників наукової школи та захищені ними дисертації.

Висновки, рекомендації.

1. Підготовка кадрів найвищої кваліфікації, зокрема докторів наук і професорів для вищих навчальних закладів, на будь-якому етапі розвитку суспільства залишається важливою справою для будь-якої держави. У період поглиблення процесів глобалізації даний напрям набуває нових рис і ознак інтернаціоналізації та євроінтеграції.

2. Високий рівень іншомовної компетентності та компетентності у галузі ІКТ є важливою умовою успішного працевлаштування і кар'єрного зростання будь-якого випускника університету, випускника аспірантури і докторантури академічного інституту.

3. Формування авторської наукової школи є складним процесом в організаційному, соціальному і психологічному плані. Об'єднання учених,

підготовлених під керівництвом одного доктора наук, професора можна вважати науковою школою тоді, коли більшість з них мають спільні напрями досліджень, продовжують їх у кандидатських і докторських дисертаціях, подальших наукових публікаціях.

4. Крім того, до ознак наукової школи також необхідно віднести участь у наукових семінарах під керівництвом професора та спільне відвідання наукових (зокрема закордонних) конференцій. В останній час більшість наукових шкіл організовують власний тематичний WEB-сайт або спілкування у соціальних мережах.

5. Модернізація вищої освіти в Україні перебуває на складному етапі, коли необхідно завершити підготовку аспірантів і докторантів, прийнятих на навчання за старими правилами. Відповідно до діючого Закону України „Про вищу освіту” (серпень, 2014 р.) провідні університети вже готують навчальні програми третього циклу навчання, тобто практично відбувається перехідний період - від підготовки кандидатів наук до докторів філософії. До цього мають готуватися і посилювати магістерські програми університети та інші вищі навчальні заклади.

Саме у цей складний період представники наукових професорських шкіл мають можливість довести свою конкурентно спроможність і найвищий рівень кваліфікації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Модернізація вищої природничої і технічної освіти в умовах інтернаціоналізації: монографія / за ред. проф. Г.О.Козлакової, проф. Степка М.Ф. / Колектив авторів: Козлакова Г.О., Саєнко Т.В., Самойленко Н.Б. та інші. – К.: Вид-во УМО НАПН України, 2015. – 152 с. (англ. мовою).

2. Майборода В.К. Методика підготовки та оформлення рукопису та автореферату дисертації: навч.-метод. посібник для здобувачів / за ред. академіка В.І. Лугового // В.К. Майборода. – Чернігів: ЧНПУ ім. Т.Г. Шевченка, 2014. – 260 с.

3. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження. Методичні поради молодим наукоцям // С.У. Гончаренко. – К.: АПН України, 1995. – 48 с.

4. Козлакова Г.О. Інформаційно-програмне забезпечення дистанційної освіти: зарубіжний і вітчизняний досвід: монографія // Г.О. Козлакова. – К.: Просвіта, 2002. – 230 с.

5. Козлакова Г.О. Комп’ютеризовані технології обробки ділової інформації: навч. посібник / за ред. проф. В.І. Костюка // Г.О. Козлакова. – Рівне: Вид-во РДТУ, 2001. – 232 с.

6. Самойленко Н.Б. Міжкультурна компетентність майбутніх фахівців гуманітарного профілю: монографія // Н.Б. Самойленко. – Севастополь: Рібест, 2013. – 412 с.

7. Самойленко Н.Б. Основи професійної підготовки учителів до використання методу проектів у педагогічній діяльності: навч. Посібник за ред. проф. Г.О. Козлакової // Н.Б. Самойленко. – Севастополь: „Рібест”, 2008. – 170 с.

8. Сура Н.А. Професійна іншомовна підготовка майбутніх фахівців з інформаційно-комунікаційних технологій у технічних університетах: монографія // Н.А. Сура. - Луганськ: СЛУ імені В. Даля, 2012. – 300 с.

9. Сура Н.А. Навчання студентів університету професійно орієнтованого спілкування іноземною мовою: монографія // Н.А. Сура. – Луганськ: СЛУ імені В. Даля., 2008. – 176 с.

10. Саєнко Т.В. Освіта екобезпечного інформаційного суспільства: проблеми і перспективи: монографія // Т.В. Саєнко. – К.: Освіта України, 2008. – 288 с.

11. Саєнко Т.В. Екологія: навч.-метод. посібник для студентів ВНЗ // Т.В. Саєнко, О.В. Мудрак, О.В. Познанська. – К.: „Слово”, 2011. – 180 с.
12. Полюхович Н.В. Технології офісного програмування у професійній підготовці майбутніх учителів: навч.-метод. посібник // за ред проф. Г.О.Козлакової. – Рівне: Докацентр, 2013. – 179 с.
13. Цецик С.П. Математичні методи в екології: навч. посібник / за ред проф. Г.О. Козлакової // С.П. Цецик. – Рівне: Фортуна, 2011. – 116 с.
14. Пахотіна П.К. Інформатика: програмне і технічне забезпечення: навч. посібник для студентів, які вивчають англ мову // Козлакова Г.О., Пахотіна П.К. – Умань: Візаві, 2007. – 178 с.
15. Калюжна Т.М. Інформаційні технології в системі неперервної освіти технічного університету: навч. посібник / за ред. проф. Г.О. Козлакової // Т.М. Калюжна. - Дніпропетровськ: Національний гірничий університет, 2008. – 175 с.

Козлакова Г.О., Саєнко Т.В. Формування авторської наукової школи та перспективи її діяльності у системі вищої освіти

Анотація. У даній статті авторами пропонується аналітичний огляд етапів становлення авторської наукової школи, обраних напрямів досліджень, умов успішного функціонування та можливостей впливу на розвиток системи вищої освіти в Україні.

Ключові слова: наукова школа, педагогічні дослідження, система вищої освіти, модернізація вищої освіти.

Kozlakova Galyna, Sajenko Tetiana. The Creation of Professor's Science School and Perspectives of it's Representatives Activity at System of Higher Education.

Annotation. In this article the authors represent an analytical review of main stages in creation of Auhor's Science School and propositions for successful activity of it's members in system of higher education.

Key words: science school, pedagogical researches, system of higher education, modernization of higher education.

УДК 378

КОНОВАЛЕНКО Ю.В.,

Національний педагогічний університет
імені М.П.Драгоманова, м. Київ, Україна

**«ВНУТРІШНЯ» ПЕДАГОГІЧНА ПРАКТИКА У ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНИХ
КОНЦЕПТУАЛЬНИХ ПІДХОДІВ**

Актуальність сучасних концепцій полягає в забезпеченні студентів відповідно до статті 1, п 1,13; до статті 26 Закону України «Про вищу освіту» практичними навичками, вміннями та компетенціями, які б допомогли їм в професійній діяльності [1]. Сьогодні студенти досить часто порушують питання про занадто складне обтяження навчального процесу теоризацією та про відсутність взаємозв'язків навчальної програми з професійною діяльністю майбутнього випускника. В свою чергу величезне навантаження виконує і професорсько-викладацький склад вищих навчальних закладів. Викладачам доводиться окрім підготовки та проведення аудиторних занять, витратити велику кількість часу на перевірку індивідуальних завдань, а подекуди навіть більше ніж на підготовку до цих завдань. Це негативно впливає на весь навчальний процес. Адже через брак часу, викладачі не в змозі надавати достатньо уваги для науково-пошукової